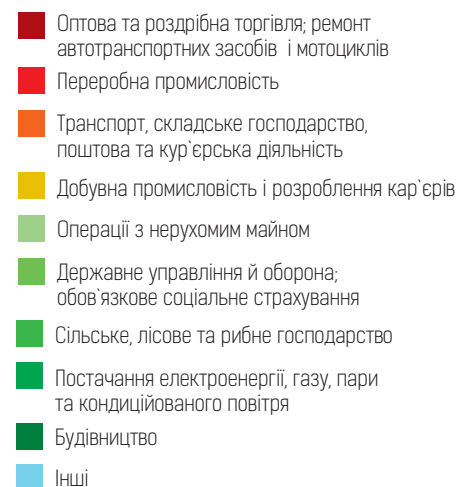
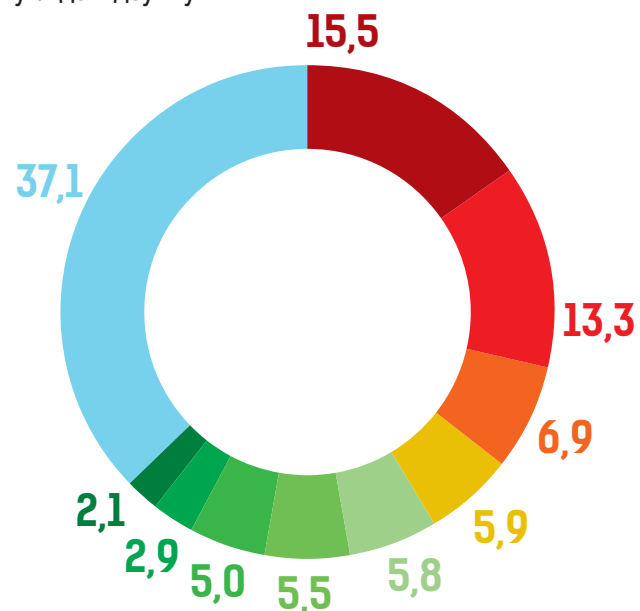

ДЕ ПРИБУТКИ МНОЖАТЬСЯ

У вітчизняній економіці немає галузі, яка б у той чи інший спосіб не відіграла особливу й вагомую роль у наповненні бюджетів усіх рівнів. Утім частки внеску кожної різняться.

ВВП виробничим методом у II кварталі 2016 р., у % до підсумку

Уявлення про ефективність та рівень прибутковості різних сфер економіки можна отримати, проаналізувавши дані зі сплати податкових платежів за видами економічної діяльності у розрізі регіонів. Детальне вивчення статистики дає підстави стверджувати, що лідерство утримують такі галузі, як сільське господарство, що є профільним для дев'яти регіонів, оптова та роздрібна торгівля переважають у семи регіонах + м. Київ, добувна промисловість превалює у п'яти регіонах, переробна промисловість — у трьох областях + Центральний офіс платників податків. Саме в цих галузях, а також на транспорті, будівництві, ринку нерухомості та державному секторі створюються надприбутки, і саме вони формують найбільшу частку ВВП. Так, відповідно до офіційних даних Держстату найбільші галузі — платники податків у II кварталі 2016 р. сформували майже 63 % ВВП.

ВИГІДНИЙ ПОСЕРЕДНИК

У формуванні економічного потенціалу України, а також задоволенні потреб споживачів у високоякісних товарах і послугах значну роль відіграють внутрішня торгівля та товарний оборот. Саме ця галузь має достатню вагу у формуванні ВВП України: у січні — жовтні 2016 р. частка створеного у торгівлі ВВП становила 82 644 млн грн, або 15,5 % ВВП країни. Частка зайнятого населення у галузі на кінець 2015 р. — 21 %.

Торгівля має два основні сегменти — оптовий та роздрібний. Підприємства оптової торгівлі є вигід-

Індекси промислової продукції за основними видами діяльності

ними посередниками між товаровиробниками та мережею роздрібною торгівлі, оскільки забезпечують баланс інтересів усіх учасників ринку та орієнтовані на максимальне задоволення потреб кінцевих споживачів. Найбільш питоною в оптовому товарообороті є вага непродовольчих товарів — 82 % (на кінець 2015 р.). Регіонами, на які припадає найбільша частка оптового товарообороту країни, є м. Київ, Дніпропетровська та Харківська області.

ВАГОМІСТЬ РОЗДРІБНОЇ МЕРЕЖІ

Що стосується роздрібною торгівлі, то після кризових 2014 — 2015 рр. вона почала нарощувати темпи розвитку — окреслилася стійка тенденція зростання фізичного обсягу роздрібною товарообороту. Обороти роздрібною торгівлі у січні — жовтні 2016 р. становив 932,9 млрд грн, що на 3 % більше від обсягу січня — жовтня 2015 р.

Розвиток роздрібною торговельної мережі є перспективною сферою, адже підвищує рівень обслуговування пересічних громадян, надаючи послуги, які позитивно впливають на структурні перетворення в економіці, сприяють зростанню доходів суб'єктів господарювання та залученню капіталу. За підсумками Міжнародної аудиторсько-консалтингової компанії «Делойт», що готує щорічний рейтинг «Топ-500 компаній Центральної та Східної Європи» за динамікою розвитку і доходами підприємств, у підгалузі «Роздрібна торгівля» визначено три українські роздрібною торговельні компанії: Fozzy Group (95 місце), «АТБ-маркет» (101) та «Епіцентр К» (280).

Загалом торгівля відрізняється від інших галузей економіки своїми функціями і місцем у системі відтворення, оскільки забезпечує підтримку вітчизняних товаровиробників, збалансованість виробництва і споживання, матеріальний і культурний рівні людини.

ВИДОБУТОК ТА ПЕРЕРобКА — ДВА КИТИ ПРОМИСЛОВОСТІ

Однією з пріоритетних галузей національної економіки є промисловість, оскільки створює близько 22 % ВВП країни, забезпечує 15,6 % усіх зайнятих у галузі економіки робочими місцями та є активним агентом зовнішньої торгівлі України.

Промислові підприємства розташовані на території України нерівномірно. Більша їх кількість зосереджена в окремих регіонах, серед лідерів — Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Луганська та Запорізька області. На сьогодні значний тиск на розвиток промисловості регіонів чинить ситуація, що склалася на сході країни. Разом з областями, котрі постраждали від руйнування інфраструктури (Донецька та Луганська), сусіднім регіонам, які мають виробничо-збутові зв'язки із зазначеними, досі не вдалося компенсувати втрати за рахунок інших каналів постачання. За підсумками січня — жовтня 2016 р. обсяги промислового виробництва скоротились у дев'яти регіонах: істотне зменшення промислового виробництва зафіксовано в Сумській (на 8,9 %), Івано-Франків-

ській (на 6,8 %), Запорізькій (4,4 %) та Чернівецькій (на 3,6 %) областях. Водночас регіонами, які за вказаний період мали приріст промислового виробництва, є Черкаська, Чернігівська, Миколаївська, Тернопільська, Житомирська, Закарпатська та Київська.

Галузю промисловості, за якою було зафіксовано найбільші сплати податкових платежів у Полтавській та Харківській областях — понад 10 млрд грн на кожний регіон, — є добувна промисловість. Сьогодні ця галузь забезпечує 5,9 % ВВП. Зокрема, на Полтавщині та Харківщині розвитку набула нафто- і газодобувна промисловість. Ці області є одними з найперспективніших нафтогазоносних регіонів України.

Водночас гірничодобувні компанії, які сьогодні розташовані у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Сумській та Львівській областях, хоча й зафіксували певне зростання доходів, змушені працювати в доволі непростих обставинах, що пов'язано насамперед зі складними ринковими умовами, волатильністю цін, геополітичною нестабільністю.

Поряд із добувною промисловістю важливою складовою загальнонаціональної системи держави є переробна промисловість. Саме її розвиток, особливо високотехнологічних галузей, таких як машинобудування, приладобудування, а також харчова промисловість має бути пріоритетним у державній політиці, оскільки вона здатна забезпечити не тільки потреби внутрішнього ринку, а й зовнішніх ринків.

ЛІДЕР СЕРЕД ЕКСПОРТНИХ ГАЛУЗЕЙ

Україна є однією з небагатьох держав світу, яка має значний експортний потенціал сільського господарства і входить до трійки світових лідерів (після США і ЄС) за експортними позиціями окремих видів зернових і технічних культур та соняшніко-

вої олії. Для України сільське господарство є своєрідною «точкою зростання» та рушієм системного підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Зокрема, в урядовій програмі дій 2014 р. у розділі «Україна: стратегія та виклики» зазначено: зерно — це українська нафта та газ. Враховуючи сільськогосподарський потенціал України, остання може відіграти важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки у світі.

Зауважимо, що національна економіка є надмірно залежною від мінливих цін на зовнішніх ринках на експортоорієнтовану сільськогосподарську сировину (зернові, олійні культури та інші товари проміжного споживання з низькою доданою вартістю). Зокрема, ціновий індекс FAO у річному розрахунку з 2011 р. по 2015 р. знизився для зернових культур на 78,5 пункта (32,6 %), для рослинних олій — на 107,9 пункта (42,3 %). У 2016 р. ціновий індекс для зернових культур за перші 10 місяців 2016 р. знизився ще на декілька позицій, тоді як на рослинні олії ціни дещо стабілізувалися. Але для експортерів сільськогосподарської продукції ризиками є не лише залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків, а й залежність від стану економік країн-імпортерів, цін на імпортовані енергоносії, сільськогосподарську техніку, хімічні засоби захисту рослин, насінний і посадковий матеріал.

Дані Держстату свідчать про поступове відновлення виробництва сільського господарства: зокрема у січні — жовтні 2016 р. порівняно з відповідним періодом 2015 р. зростання становило 2,8 %. **Позицію лідера з виробництва сільськогосподарської продукції посідає Вінницька область, де зростання становило 13 %.** Стабільно позитивну динаміку протягом зазначеного періоду мають також

Індекс сільськогосподарського виробництва, у % до відповідного періоду попереднього року

Одеська, Луганська, Житомирська та Київська області, де зростання становить 12,3, 10,2, 8,9 та 8 % відповідно. Відтак формується певний кластер регіонів, менш залежних від кризових явищ і спроможних забезпечити стійке зростання аграрного виробництва.

Українське сільське господарство — сектор, до якого, незважаючи на кризу, не слабшає інтерес інвесторів. Україна приваблює інвесторів порівняно недорогою робочою силою та невеликими витратами на виробництво та розробки. Беручи до уваги значні капіталовкладення, які здійснювалися у технологічне переоснащення агровиробництва — розвиток інфраструктури, зберігання, транспортування і перевантаження в портах, сільське господарство претендує на лідерство серед експортних галузей у середньостроковій перспективі. Ще десять років тому провідні місця в українському експорті займала продукція чорної металургії, приладобудування і машинобудування, а також хімічної промисловості. Натомість з 2008 р. в експорті поступово почала збільшуватися частка товарів сільського господарства, тим більше, що внаслідок зниження світових цін та попиту на чорні метали відбулося істотне падіння їх частки в загальному експорті. З 2012 р. і донині продукція сільського господарства намагається пробитися в лідери і стати одним із головних джерел валютних надходжень до України.

ТРАНСПОРТНЕ ПРИСКОРЕННЯ

Поряд із зазначеними вище секторами економіки, які формують і значну частку ВВП, і здійснюють чималі внески до держбюджету, є транспорт. Саме від стабільної та ефективної роботи транспорту значною мірою залежить добробут населення та розвиток національної економіки. Україна — держава з розвинутою транспортною інфраструктурою, вигідне географічне розташування якої робить її однією з найзначніших транзитних держав у Європі, на території якої перетинаються найважливіші магістральні шляхи, що дає змогу вітчизняній транспортній галузі динамічно розвиватися.

Огляд статистичних даних свідчить, що у цілому в Україні вантажооборот за всіма видами транспорту у січні — жовтні 2016 р. збільшився порівняно з відповідним періодом 2015 р. на 1,3 %. Найбільше зростання вантажних перевезень було зафіксовано автомобільним транспортом — на 14,2 %, авіаційним — на 11,7 % та трубопровідним — на 6,8 %, натомість скорочення було зафіксоване залізничним транспортом — на 1,3 % та водним — на 0,2 %. Загалом розвиток автотранспортних послуг значною мірою залежить від розвитку у певному регіоні видів транспорту, рівня тарифів, асортименту та якості автотранспортних послуг.

Катерина МАРКЕВИЧ,

експерт економічних програм центру Разумкова

Обсяг товарообороту роздрібною торгівлею у січні — жовтні 2016 р.

